СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ФИНАНСИРАНЕТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Доц. д-р Пламен Петков
Катедра „Математика и статистика“,
СА „Д. А. Ценов“,
p.petkov@uni-svishtov.bg

Резюме: *В настоящия доклад се извършва сравнителен анализ на страните от ЕС по 7 показателя за финансиране на висшето образование. Резултатите показват, че България изостава сериозно от повечето европейски страни, в това число и от страни, с които България споделя сходни демографски или териториални показатели (Унгария, Гърция, Чехия, Португалия, Австрия и Дания).*

Ключови думи*: висше образование, Европейски съюз, финансиране, стратегия „Европа 2020“.*

JEL: I22, I23, C10.

COMPARATIVE ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION FUNDING IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Assoc. prof. Plamen Petkov,
Dept. of Mathematics and Statistics,
D. A. Tsenov Academy of Economics,
p.petkov@uni-svishtov.bg

Abstract: *This report provides a comparative analysis of EU countries on 7 indicators of higher education funding. The results show that Bulgaria lags far behind most European countries, including countries with which Bulgaria shares similar demographic or territorial indicators (Hungary, Greece, Czech Republic, Portugal, Austria and Denmark).*

Key words: *higher education, European Union, funding, Europe 2020 strategy.*

JEL: *I22, I23, C10.*

1. Въведение

Основен национален приоритет, изискващ обединените усилия на българското общество, е свързан с превръщането на българското образование в ефективна система, която да е неразделна част от общоевропейското образователно пространство. Въпреки сериозните проблеми, свързани с ефективното функциониране на системата в България, с приемането на Болонския процес нашата страна заяви сериозното желание да излезе и затвърди своето присъствие в общоевропейското образователно пространство чрез иницииране на различни законодателни процеси, разглеждани като органична част от цялостния процес на хармонизация и адаптация на националното ни законодателство към общото законодателство на Европейския съюз. Този процес е сложен, дълъг и в него се преплита влиянието на разнообразни комплексни фактори – социално-икономически, демографско-статистически, политически. За да се определи доколко посоката, която се следва е правилна, както и да се определи степента на напредъка по отношение на покриване на общоевропейските критерии периодично трябва да се извършва сравнителен анализ с постиженията на останалите европейски страни и по този начин да се определят силните и слабите ни страни, които трябва своевременно да бъдат адаптирани към непрекъснато променящите се условия.

В настоящия доклад просто се допълва картината за състоянието на българското висше образование с помощта на елементарен сравнителен анализ по основни показатели за финансиране на на системата в страните от ЕС. За целта се използват най-актуалните към момента на анализа официално-публикувани данни от Евростат, като се обхващат всички 28 страни-членки на ЕС, вкл. и Великобритания.

Разпределението на бюджетните средства е насочено към държавните университети, които съставляват 74,7% от институтите във висшата образователна система в България. Субсидията от държавния бюджет и размерът на издръжката на всяко висше училище се определя от броя на студентите, професионалните направления и оценката при акредитацията, издаването на учебници и научни трудове, социално-битови разходи и капиталови разходи. Всяко висше училище съставя, изпълнява, приключва и отчита самостоятелен бюджет (European Commission, n.d.).

Състоянието на образованието може да се представи чрез разглеждане на редица ключови критерии, разделени на две големи групи

– количествени, описващи формалната обстановка и „числата“ в образователната система, и качествени, които са показателни за реалните резултати и ефективността на образователната система (Николов, Училищното образование в България, И.П.И, юли 2013,, 2013). Тук акцентът е поставен върху количествени индикатори, характеризиращи общите условия, при които се финансира образователната система н сферата на висшето образование. Резултатите за тези индикатори, служат като отправна точка в изследването на тенденциите и основната посока на развитие на дадена образователна система.

2. Разходи за образование като относителен дял от БВП

Данни относно **публичните разходи за висшето образование като процент от брутния вътрешен продукт (БВП)** през 2015 г. са налични за всички държави-членки на ЕС, с изключение на Дания и Хърватия, а по отношение на общите разходи за образование, данни липсват още и за Естония. Делът на разходите за висше образование варира от 0.5 % в Люксембург, 0.65% в България и 0,66 % в Румъния и Унгария до 1.8% в Австрия и 1.89% във Финландия и Швеция, достигайки най-висока стойност от 2,35 % в Дания (данни за 2014 г.). Средната стойност за ЕС-28 е 1.23 %. България е на дъното по този показател като след нея е само Люксембург.

По отношение на дела на разходите за образование от БВП, с най-нисък показател е Румъния с 2.72%, следвана от Гърция, Ейре и Чехия, съответно с 3.68%, 3.77% и 3.79%, а с най-високи показатели са Белгия (6.43%), Финландия (6.75%) и Швеция (7.05%). Средната стойност за всички страни е 5.02%. По двата показателя България се нарежда след последните страни. Макар за образование българската държава да отделя 3.93% от БВП, за висше образование отиват едва 0.65%, което еднозначно може да се възприеме, че висшето образование в България не е приоритет за управляващите. Тази констатация е валидна не само за анализираната година, а като цяло за периода от 2001 г. насам. Например в Румъния, която е на последно място като относителен дял на разходите за образование в БВП, разходите за висше образование в относителен размер са по-високи (макар и символично) от тези в България.

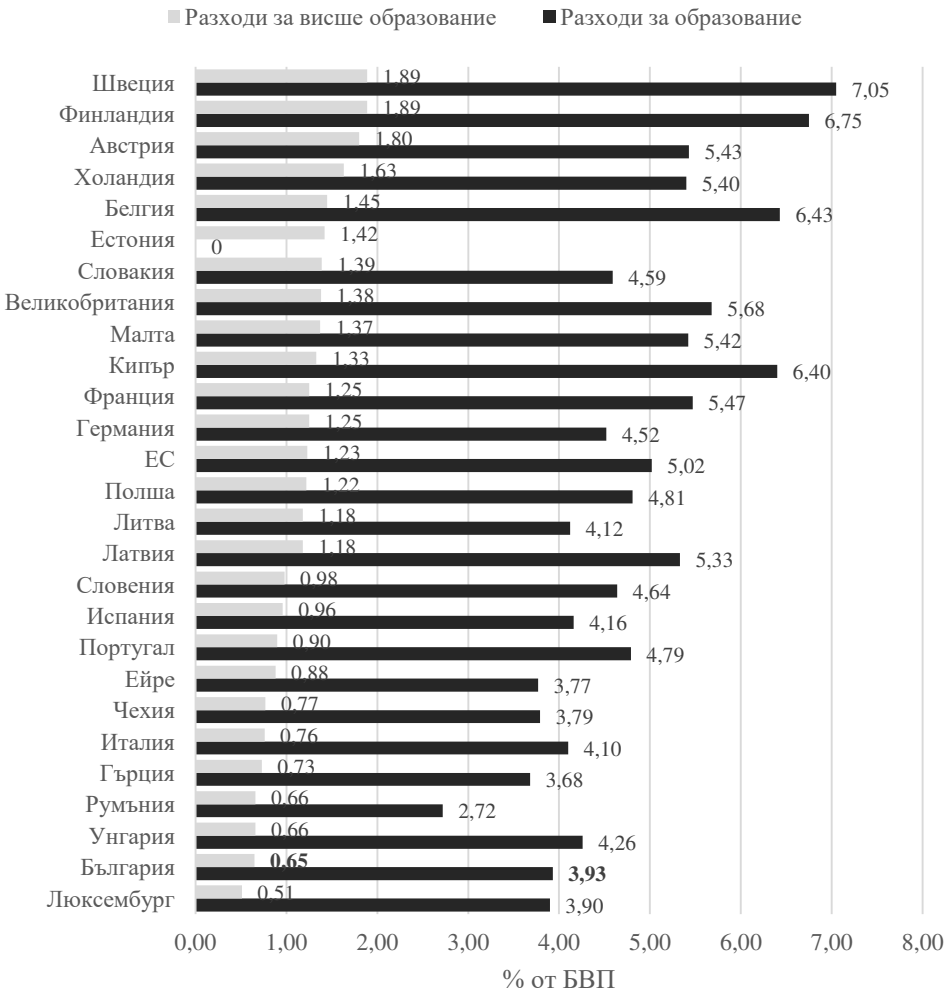

Фигура 1. Разходи за образование в страните от Европейския съюз като относителен дял от БВП през 2015 г.
Източник: Евростат (educ_uoe_fine06)

За да се допълни картината по отношение на финансирането на висшето образование нека съпоставим **разходите** в отделните страни в ЕС **чрез стандарт на покупателната способност (СПС)** . На фиг. 2 е представено финансовото осигуряване в страните от ЕС през 2014 г., тъй като за 2015 г. данни за Дания липсват. За да има съпоставимост между отделните страни, резултатите са преизчислени ***в евро*** и в ***стандарт на покупателната способност***.

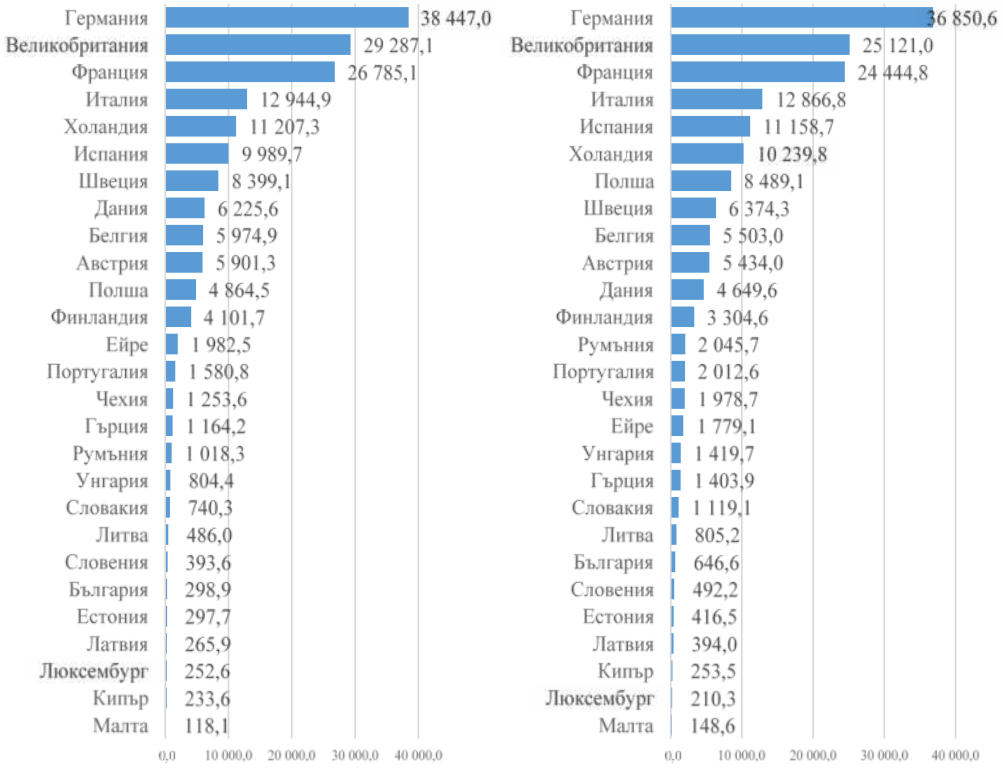

Фигура 2. Публични разходи за образование в страните от Европейския съюз по текущи цени през 2014 г., представени в СПС и в евро

Източник: Евростат (educ_uoe_fine04)

Независимо дали разходите са представени в евро или в стандарт на покупателната способност, четирите най-големи и стабилни икономически държави оглавяват класациите. Това са Германия, Великобритания, Франция и Италия. Испания и Холандия си разменят местата след тях в зависимост от това, дали разходите са представени в евро или са изчислени като стандарт на покупателна способност. С най-ниски абсолютни стойности на разходите се представят държавите с най-малобройно население – Малта, Люксембург, Кипър, Латвия и Естония, като Люксембург и Кипър си разменят местата при двете представяния на разходите. Непосредствено над тях са Словения, България

и Литва, като България и Словения са с разменени позиции. При представяне на разходите в евро, България с 298.9 млн. евро е непосредствено след Словения, в която разходите възлизат на 393.6 млн. евро. При представянето чрез паритет на покупателната способност, България изпреварва Словения поради по-ниския стандарт на живот с 646,6 млн. СПС, в сравнение с 492, 2 млн. СПС за Словения. Сериозно е изоставането на България от съпоставимите с нея по население страни като Гърция, Австрия, Дания, Португалия, Унгария и Чехия. Изоставането, измерено чрез паритета на покупателната способност, от Гърция и Унгария е малко над два пъти, от Чехия и Португалия – малко над три пъти, от Дания – над 7 пъти, а от Австрия – над 8 пъти.

3. Публични разходи за обучение на един студент

От 27 страни (за Хърватия няма данни), според **представени публичните разходи за обучение на един студент** през 2014 г. България е с най-нисък показател с едва 1275.4 евро за един студент. Преди нея са Гърция и Румъния с разходи под 2000 евро за един студент. На върха на класацията, въпреки ниският относителен дял на разходите за образование в БВП, е Люксембург с почти 41 хил. евро за студент. След нея се нареждат, и то без никаква изненада, скандинавските страни Швеция, Дания и Финландия. Изоставането на България от съпоставимите по население с нея страни е с почти същите темпове. Единствено по отношение на Гърция разходите за един студент в България са само с 37% по-ниски. Спрямо Унгария и Чехия, изоставането е около 2.5 пъти, а от Португалия – около 3.5 пъти. В сравнение с Австрия и Дания, изоставането по този показател е доста по-сериозно, съответно малко под 11 пъти и над 16 пъти.

Данните за **отпуснатите суми за подпомагане на студентите като дял от БВП** на страните от ЕС през 2015 г. се отнасят за 26 страни, като такива липсват само за Дания и Хърватия. За Дания показателят е наличен за 2014 г. и възлиза на 33.3%, което я нарежда на трето място след Великобритания и Кипър през годината. Първите две страни запазват лидерското си място и през 2015 г., съответно със 64,6% и 36.7%. По отпуснати помощи за студентите България заема междинно положение (13,9%) като изпреварва страни като Испания, Франция, Полша, Австрия, Чехия, Гърция и др.

4. Относителен дял на разходите за научно-изследователска и развойна дейност в БВП

Качеството на преподаване в университетите се обуславя от равнището на изследователската работа в тях и приложението на получените резултати в учебния процес. В Стратегия „Европа 2020“ ЕС си поставя за цел постигането на 3% от БВП средства за научноизследователска и развойна дейност (НИРД). Данните за постигнатите равнища от отделните страни през 2017 г., както и заложените целеви резултати в Стратегията са представени на фиг. 3.

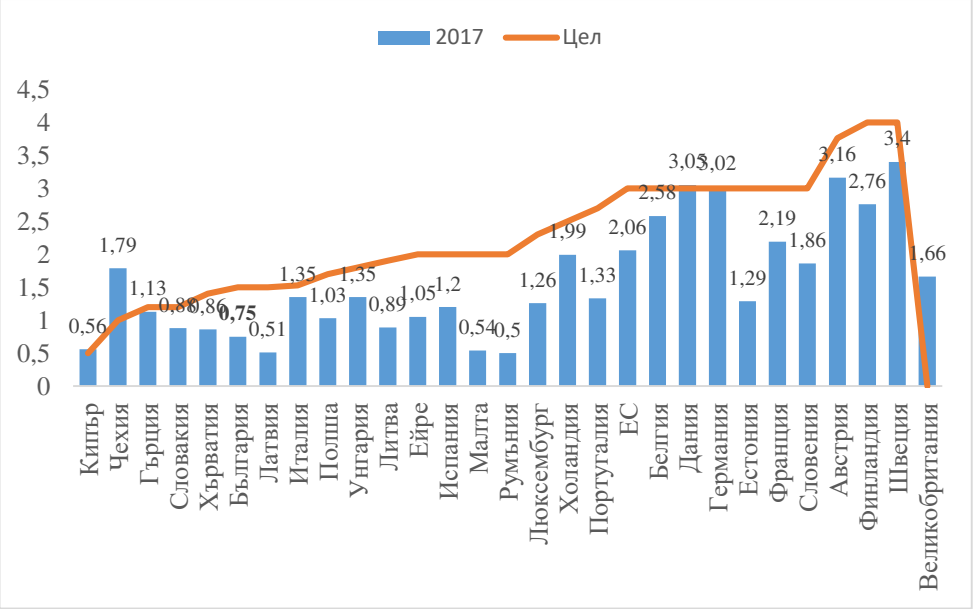

Фигура 3. Относителен дял на разходите за научно-изследователска и развойна дейност в БВП за страните от ЕС през 2017 г. и поставени цели съгласно Стратегия „Европа 2020“

Източник: Евростат (t2020_20)

Анализирайки представената информация, можем да заявим, че са малко държавите, които са постигнали заложените целеви стойности. Такива са само Кипър, Чехия, Германия и Дания, а други като Гърция и Италия са близо до тях. Докато при Кипър и Чехия, заложените цели са доста ниски (съответно 0.5% и 1.0%), при Дания и Германия са изпълнени цели от 3%. Редно е да се отбележи, че за Чехия преизпълнението е от 0,79 проценти пункта, което нарежда страната на челни места по показателя. Въпреки, че Швеция (3.4%) и Австрия (3.16%)

заделят най-висок относителен дял от БВП за разходи за НИРД, те все още не са постигнали заложените си цели, които са твърде високи (съответно 4.0% и 3.76%). За съжаление, България е твърде далеч, както от общоевропейската, така и от националната си цел (1.5%) и със своите 0.75% от БВП средства за наука през 2017 г., тя се превръща на практика в непостижима поне до хоризонта на 2020 година.

Заключение

Държавните разходи за образование са показател, оценяващ отношението на държавата към образователната система. Според това къде са съсредоточават средствата в определена степен е възможно да се определи, доколко ефективни са действията на държавата спрямо образователната сфера. Съпоставяйки България по основни показатели, характеризиращи системата на висшето образование с останалите страни от ЕС, се затвърждават основните проблеми, които редица автори засягат (Борисов, 2015; Петков, П., Минева-Димитрова, Е., 2019; Иванова, 2008; Желязков, n.d.; Николов, Финансиране на висшето образование: международният опит и българските перспективи, 2013). По отношение на поредното място на България сред всички страни по анализираните 7 показателя за финансиране на висшето образование, страната ни заема от 21-во до 27-мо място от 27 страни. Изключение има само при показателя „финансова помощ на студентите като процент от БВП“, при който страната ни се нарежда на 12 поредно място. Най-сериозно е изоставането от водещите страни по отношение на показателите „разходи за образование като дял от БВП“, „разходи за висше образование като дял от БВП“ (предпоследно място и по двата показателя) и “публични разходи за един студент“ (последно място).

За да се квантифицира потенциалът на българската система на висшето образование, изхождайки от средствата за финансиране, които отпуска българската държава, е коректно да се съпоставят резултатите ни с тези при отделните страни, с които България споделя сходни демографски или териториални показатели[1] (Унгария, Гърция, Чехия, Португалия, Австрия и Дания). България се нарежда на последното място като изостава сериозно по всички обхванати тук показатели за финансиране на висшето образование.

[1] Относно резултатите от проведен сравнителния анализ на системите на висшето образовани в страните от ЕС в шест основни направления вж. (Петков, П., Минева-Димитрова, Е., 2019).

Основният проблем на българското висше образование остава недостатъчното финансиране от страна на държавата. Въпреки това, висшето ни образование има потенциал, който трябва коректно да бъде стимулиран, за да съумее страната ни да се утвърди сред европейските партньори и да навакса изоставането си в ключови направления. Повишаването на участието на населението в системата на висшето образование може да се стимулира единствено чрез усъвършенстване на системата за финансиране, повишаване на ефективността и оптимизиране на използваните ресурси.

ЛИТЕРАТУРА

European Commission. (n.d.). *Финансиране на висшето образование.* Извлечено от https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-12_bg

Борисов, Б. (2015). *Висшето образование в България – митове и реалност.* Извлечено от https://www.bia-bg.com/analyses/view/18134/

Желязков, К. (n.d.). *Висшето образование в България – много претенции, малко действия.* Извлечено от https:/ //www.bia-bg.com/analyses/view/24834.

Иванова, М. (2008). *Висшето образование в България и управлението на човешките ресурси - перспективи и предизвикателства в контекста на Европейския съюз (Дискусионни материали).* . София: Икономически институт на БАН, с. 1-43. Извлечено от http://eprints.nbu.bg/1231/

Николов, А. (2013). *Училищното образование в България, И.П.И, юли 2013,*. Извлечено от https://ime.bg/var/images/secondary_education_Adrian.pdf.

Николов, А. (2013). *Финансиране на висшето образование: международният опит и българските перспективи.* Извлечено от http://ime.bg/var/images/higher_education_funding.pdf.

Петков, П., Минева-Димитрова, Е. (2019). Висшето образование в страните от Европейския съюз – сравнителен анализ по основни показатели. *Международна научна конференция „Новите информационни технологии и големите данни: възможности и перспективи при анализите и управленските решения в бизнеса, икономиката и социалната сфера*“, (под печат). София, 6-7 юни 2019 г.